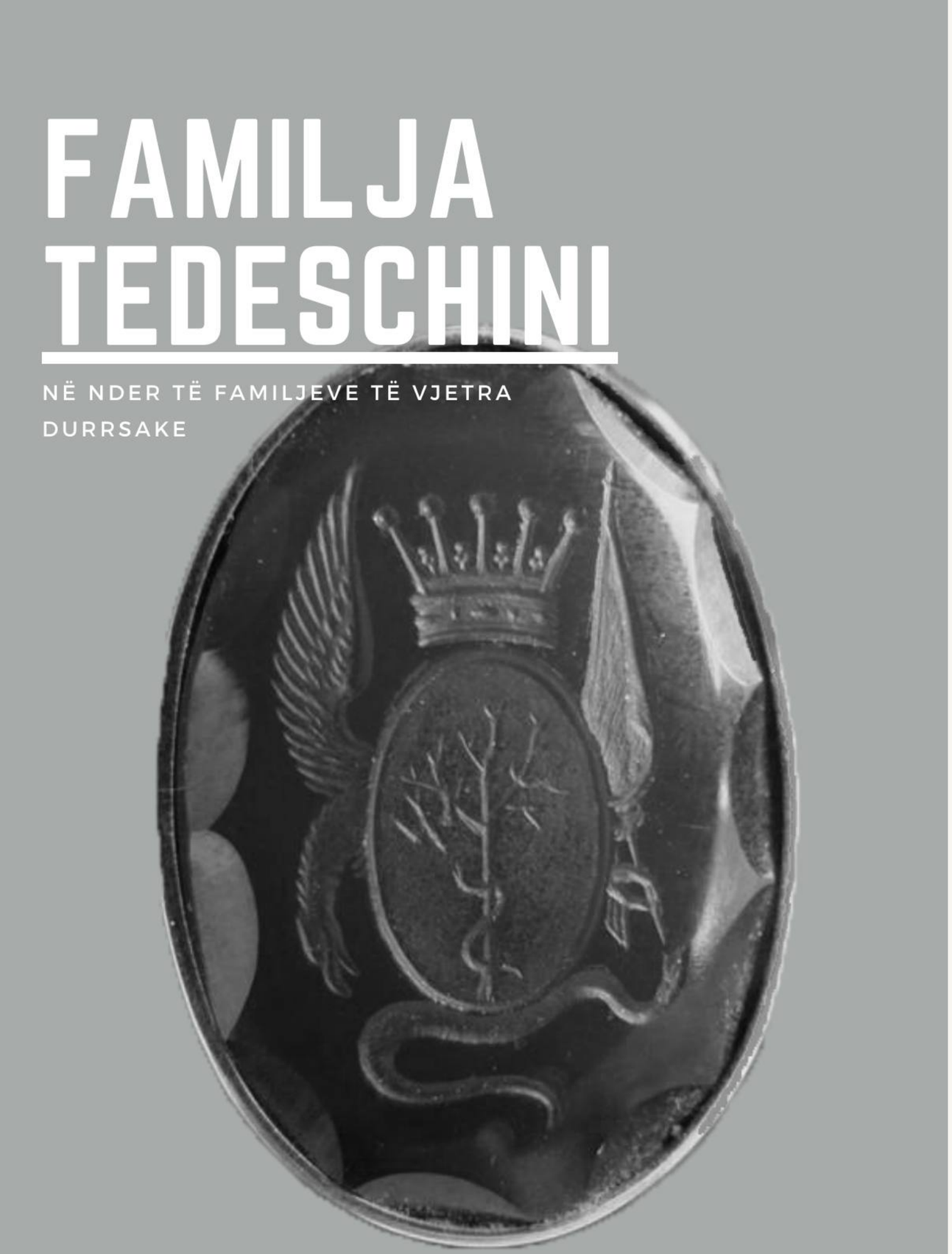

Familien Tedeschini

Familiens historie

Til ære for Durrës' gamle familier

DANSK PARALLELUDGAVE
Oversat fra albansk, november 2026.

Sådan læses udgaven
Hvert opslag gengiver én af originalens 32 sider til venstre og den tilsvarende danske oversættelse til højre. Alle originalens illustrationer, fotografier og historiske dokumenter er bevaret.

Afsnit, billedtekster, navne, årstal, fodnoter og kildehenvisninger følger originalen. Historiske dokumenter i fotografierne er bevaret som billeder; den løbende albanske tekst og billedteksterne er oversat. Bibliografiske titler står på originalsproget, så kilderne kan genfindes.

Oversætterens tilføjelser er mærket som noter eller står i kantede parenteser. Noterne A-E gør opmærksom på dateringer og interne uklarheder uden at ændre originalens oplysninger. Formuleringer som »i dag« og »aktuelt« henviser til originalens udgivelse i 2022.

Original: Dorian Hatibi / Media Amfora, Durrës 2022.
Dansk oversættelse udarbejdet med AI; ingen særskilt historisk faktarevision.

Familiens våbenskjold

Familien Tedeschinis våbenskjold, forstørret med stereomikroskop.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

AUTOR

Dorian Hatibi

REDAKTOR

Geri Emiri

INTERVISTUES

Anja Rakipi, Alesja Shuli, Ardenisa Bakaj, Arlis Muka, Bjorna Katori, Bekër Sijoni dhe Leart Berisha.

"Ky publikim u realizua nga Grupimi Informal "Busulla e Trashëgimisë", në kuadër të projektit "Qyteti që Rrëfen", me mbështetjen financiare të Leviz Albania, një projekt i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim, SDC dhe në bashkëpunim me Median Amfora. Mendimet dhe opinionet e shprehura i përkasin autorëve dhe nuk përkojnë domosdoshmërisht me qëndrimet e donatorit".

Materiali është hartuar në bashkëpunim me përfaqësuesit e familjes.

Foto e kopertinës: Stema e Familjes Tedeschini në një gjerdan të trashëguar ndër breza.
Burimi: Josef Tedeschini IV

©Media Amfora
Durrës, 2022
Të gjitha të drejtat e rezervuara

Financuar nga LevizAlbania

Një projekt i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC

Kolofon

FORFATTER
Dorian Hatibi

REDAKTØR
Geri Emiri

INTERVIEWERE
Anja Rakipi, Alesja Shuli, Ardenisa Bakaj, Arlis Muka, Bjorna Katori, Bekër Sijoni og Leart Berisha.

»Denne publikation er udarbejdet af den uformelle gruppe 'Busulla e Trashëgimisë' ('Kulturarvens kompas') som led i projektet 'Qyteti që Rrëfen' ('Byen fortæller') med økonomisk støtte fra Leviz Albania, et projekt under det schweiziske direktorat for udvikling og samarbejde, SDC, og i samarbejde med Media Amfora. De synspunkter og holdninger, der kommer til udtryk, tilhører forfatterne og afspejler ikke nødvendigvis donorens standpunkter.«

Materialet er udarbejdet i samarbejde med repræsentanter for familien.

Forsidefoto: Familien Tedeschinis våbenskjold på et halssmykke, som er gået i arv gennem generationer.
Kilde: Josef Tedeschini IV.

© Media Amfora
Durrës, 2022
Alle rettigheder forbeholdes.

ORIGJINA

Abruzzo, Itali

KOHA E ARDHJES NË DURRËS

1767

BESIMI

Katolik

TË PARËT E FAMILJES NË DURRËS

Emidio Tedeschini I

PJESËTAR TË RËNDËSISHËM

Giuseppe (Josef) Tedeschini I
Francesco Tedeschini I
Emidio Tedeschini II
Josef (Giuseppe) Tedeschini IV

LIDHJE ME FAMILJET E TJERA

Ashiku
Gurakuqi
Kamsi

TRASHËGIMTARËT NDODHEN AKTUALISHT NË DURRËS

Familien i overblik

OPRINDELSE
Abruzzo, Italien

ANKOMST TIL DURRËS
1767

TROSRETNING
Katolsk

FAMILIENS FØRSTE MEDLEM I DURRËS
Emidio Tedeschini I

BETYDNINGSFULDE FAMILIEMEDLEMMER
Giuseppe (Josef) Tedeschini I
Francesco Tedeschini I
Emidio Tedeschini II
Josef (Giuseppe) Tedeschini IV

FORBINDELSER TIL ANDRE FAMILIER
Ashiku
Gurakuqi
Kamsi

EFTERKOMMERNE BOR I DAG I DURRËS

Mbishkrimi në banesën e Familjes Tedeschini në Durrës, ku shkruhet: "Francesco-Antonio Tedeschini Del Defonto Emidio 1843" (Francesco-Antonio Tedeschini, i të ndjerit Emidio, 1843)
Foto: Alma Tedeschini

Familien Tedeschini (Tedeskini)

Indskriften på familien Tedeschinis hus i Durrës lyder: 'Francesco-Antonio Tedeschini Del Defonto Emidio 1843' (Francesco-Antonio Tedeschini, søn af den afdøde Emidio, 1843).

Foto: Alma Tedeschini.

Pjesëtarë të Familjes Tedeschini
Burimi: Josef Tedeschini IV

Familiemedlemmer

Medlemmer af familien Tedeschini.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

“Mua edhe mund të më pushkatoni, por unë nuk mund të them që nuk besoj tek Zoti dhe nuk ka Përëndi!”

Emidio Tedeschini II, sipas kujtimeve të të birit, Josef Tedeschini IV

ORIGJINA E FAMILJES

Legjenda

Sipas disa traditave pothuajse të pamundura për t’u konfirmuar sot për sot nga burimet arkivore, tedeskinët ishin një grup kalorësish gjerman (teutonik) të ardhur në Italinë Qendrore diku nga gjysma e parë e shekullit të XIII (ndoshta midis viteve 1220-1230).

Ata ishin ftuar aty për të luftuar në përplasjen qe po ndodhte midis shtetit papal dhe perandorit Frederik II Hohenshtaufen. Pas besnikërisë dhe trimërisë së treguar në fushëbetejë, perandori i shpërbleu kalorësit duke i dhënë nën sundim një krahinë të gjerë e cila ndodhej në Abruzzo.

Për shkak të origjinës së tyre ata nisën të njihen në italishten vernakulare si tedesch, nga ku më pas rrodhi mbiemri Tedeschini.

Dihet shumë pak për atë çfarë ndodhi më pas me tedeskinët, por mbiemrin e tyre e gjejmë në mënyrë të pandërprerë në pothuajse të gjitha regjistrat e Mbretërisë së Napolit, deri në periudhën moderne.

Ata ishin doktorë, farmacistë, teologë dhe tregtarë të zotë. Madje në vitin 1935 nga Familja Tedeschini do të dilte një nga kardinalët më të famshëm të Kishës Katolike, Shkëlqesia e Tij, Federico Tedeschini.

Origjina e familjes në Shqipëri

Origjina e familjes fisnike (*"nobile"*) Tedeschini duhet kërkuar pra në Itali, në krahinën e Abruzzos. Vetë Emidio Tedeschini, i pari anëtar i kësaj familje që ka jetuar në Shqipëri, shkruan në vitin 1766 se ai kishte lindur në qytetin e Vastos, i cili ndodhej në Mbretërinë e Napolit, asokohe territor i kontestuar midis dy familjeve të fuqishme mbretërore europiane, Habsburgëve dhe Burbonëve.

Familiens oprindelse

»I kan godt skyde mig, men jeg kan ikke sige, at jeg ikke tror på Gud, og at der ikke findes nogen Gud!«
Emidio Tedeschini II, ifølge sønnen Josef Tedeschini IV’s erindringer.

SAGNET
Ifølge nogle overleveringer, som det i dag er næsten umuligt at få bekræftet gennem arkivkilder, var Tedeschini-slægten oprindelig en gruppe tyske (teutoniske) riddere, der kom til det centrale Italien i første halvdel af 1200-tallet, muligvis mellem 1220 og 1230.

De var blevet indbudt til at deltage i den igangværende strid mellem Kirkestaten og kejser Frederik II af Hohenstaufen. Som belønning for deres troskab og tapperhed på slagmarken gav kejseren ridderne herredømmet over et vidtstrakt område i Abruzzo.

På grund af deres oprindelse begyndte man på det lokale italienske folkesprog at kalde dem ‘tedesch’, hvoraf efternavnet Tedeschini senere opstod.

Man ved meget lidt om, hvad der siden skete med slægten, men efternavnet optræder uafbrudt i næsten alle Kongeriget Napolis registre helt frem til nyere tid.

De var læger, apotekere, teologer og dygtige købmænd. I 1935 udgik endda en af den katolske kirkes mest berømte kardinaler fra familien Tedeschini: Hans Eminence Federico Tedeschini.

FAMILIENS OPRINDELSE I ALBANIEN
Den adelige (‘nobile’) familie Tedeschinis oprindelse skal altså søges i Italien, i Abruzzo. Emidio Tedeschini, det første medlem af familien, der boede i Albanien, skrev selv i 1766, at han var født i byen Vasto i Kongeriget Napoli. Området var dengang genstand for strid mellem to magtfulde europæiske fyrstehuse, habsburgerne og bourbonerne.

Emidio Tedeschini I (1730 – 1796)

Mjeku i parë modern në Durrës

I pari i familjes Tedeschini për të cilin kemi gjurmë se ka ardhur në Shqipëri, më saktësisht në Shkodër, është Emidio Tedeschini I. Vetë ai shkruan se ka lindur në qytetin e Vastos, pjesë e Mbretërisë së Napolit. Ai ishte djal i Antonios dhe kishte lindur në vitin 1730.

Vasto asokohe ishte kryeqendra e turbulluar e një njësie administrative të njohur si Marka e Vastos ("Marcha di Vasto"). Ndoshta turbullirat politike që po përjetonte Vasto e kishin nxitur Emidion të transferohej në bregun përballë, në oborrin e Mehmet Pashë Bushatlliut, si mjek i tij dhe i familjes.

Sipas traditës Emidio duhet të ketë qenë profilizuar në kurimin e sëmundjes së tuberkulozit. Në një dokument të datës 23 nëntor 1766 ai shkruan se, “ka kohë” që ndodhej në Shkodër, “duke ushtruar profesionin mjekësor”. Nuk na specifikohet sidoqofte sa kohë kishte ai në Shkodër, por tradita e shkruar e familjes sugjeron vitin 1760 [1].

Sidoqoftë në nëntor 1766 Emidio i kërkon Republikës së Venedikut të emërohet si zëvendëskonsull i Republikës në Shkodër, në vend të Anton Duodës, i cili sapo kishte ndërruar jetë. Por mesa duket emërimi i tij nuk miratohet nga Mehmet Pashë Bushatlliu, për shkak se ky i fundit kërkonte në këtë pozicion emërimin e një shqiptari.

Prishja e marrëdhënieve me Mehmetin duhet të ketë diktuar transferimin në Durrës, ku Emidio ka ushtruar fillimisht profesionin e mjekut, e më pas atë të kancelarit në konsullatën venedikase, e cila drejtohej nga Stefano Marconi. Më 27 shkurt 1769 Emidio Tedeschinin e gjejmë në Durrës në funksionin e zëvendës konsullit, duke lehtësuar tregtinë me Venedikun.

Në vitin 1770, në moshën 40 vjeçare ai martohet me Paulina Kabashin, një vajzë fisnike shkodrane. Në një dokument i cili daton në korrik 1788 ai shënohet si Emidio Tedeschini Napolitano dhe familja e tij përshkruhet si, “më e mira, më civilja, më e pasura dhe më mikpritësja” në Durrës [2].

_____

[1] Disa të dhëna historiografike që kanë të bëjnë me ngjarjet të cilat po zhvilloheshin në Vasto mund të sugjerojnë sidoqoftë një transferim disi më të hershëm të Emidios në Shkodër, ndoshta mes viteve 1758-1759. Në këtë vit po bëhej kalimi i pushtetit në Mbretërinë e Napolit, nga Karli III, Duka i Parmës, tek Ferdinandi IV Borbon, ende minoren në atë kohë dhe kjo kishte ngjallur njëfarë pasigurie dhe ankthi, që kishte nxitur spostimin e disa familjeve rreth vitit 1758-1759;
[2] Albania Sacra. XLIX. 2011.

Emidio Tedeschini I (1730-1796)

DEN FØRSTE MODERNE LÆGE I DURRËS
Det første medlem af familien Tedeschini, som vi har spor efter i Albanien, nærmere bestemt i Shkodër, er Emidio Tedeschini I. Han skriver selv, at han er født i byen Vasto i Kongeriget Napoli. Han var søn af Antonio og blev født i 1730. Vasto var dengang det urohærgede centrum i en administrativ enhed kendt som Markgrevskabet Vasto (‘Marcha di Vasto’).

Måske var det den politiske uro i Vasto, der fik Emidio til at flytte til den modsatte kyst, til Mehmet Pashë Bushatllius hof, som læge for ham og hans familie.

Ifølge overleveringen skal Emidio have specialiseret sig i behandling af tuberkulose. I et dokument dateret 23. november 1766 skriver han, at han ‘i nogen tid’ har opholdt sig i Shkodër og ‘udøvet lægegerningen’. Det fremgår dog ikke, hvor længe han havde været der, men familiens skriftlige overlevering peger på 1760 [1].

I november 1766 anmodede Emidio Republikken Venedig om at blive udnævnt til republikkens vicekonsul i Shkodër efter Anton Duoda, som netop var død. Udnævnelsen blev imidlertid tilsyneladende ikke godkendt af Mehmet Pashë Bushatlliu, der ønskede en albaner på posten.

Bruddet med Mehmet må have været årsagen til flytningen til Durrës. Her arbejdede Emidio først som læge og siden som kansler ved det venetianske konsulat, der blev ledet af Stefano Marconi. Den 27. februar 1769 finder vi Emidio Tedeschini i Durrës som vicekonsul, hvor han fremmede handelen med Venedig.

I 1770, som 40-årig, giftede han sig med Paulina Kabashi, en adelig ung kvinde fra Shkodër. I et dokument fra juli 1788 omtales han som Emidio Tedeschini Napolitano, og hans familie beskrives som ‘den bedste, mest kultiverede, rigeste og mest gæstfrie’ i Durrës [2].

[1] Visse historiske oplysninger om begivenhederne i Vasto kan dog pege på, at Emidio flyttede til Shkodër lidt tidligere, måske i 1758-1759. I dette år overgik magten i Kongeriget Napoli fra Karl III, hertug af Parma, til Ferdinand IV af Bourbon, der endnu var mindreårig. Det skabte en vis usikkerhed og ængstelse, som fik nogle familier til at flytte omkring 1758-1759.
[2] Albania Sacra. XLIX. 2011.

Oversætternote A: Overskriften angiver dødsåret 1796. På originalside 9 diskuteres både 1800 og 1796-1797. Alle dateringer er bevaret.

Në vitin 1789 del se ai ka ndërruar pozicion dhe shërbente si sekretar i konsullit venedikas në Durrës. Për punën e mirë që kishte bërë në të gjitha nivelet shpërblehet më 17 dhjetor 1789 duke u caktuar konsull i Republikës së Venedikut në Durrës. Këtë përgjegjësi ai e mbajti midis viteve 1790-1791.

Në mars 1791 një dokument venedikas na tregon se Emidio paguhej 120 zecchini për "inteligjencën e tij në gjuhën shqipe". Nuk na thuhet qartë nëse kjo ishte një rrogë shtesë mbi atë të konsullit apo se ky ishte një ndryshim pozicioni apo pensionim.

Edhe pse tradita e shkruar e familjes shënon se Emidio Tedeschini ka ndërruar jetë në vitin 1800 [3], sipas përllogaritjeve tona ai duhet të jetë larguar nga kjo botë midis viteve 1796 [4]-1797, duke lënë pas dy djem të quajtur Giuseppe dhe Francesco, si edhe pesë vajza, Katerina, Kristina, Mariana, Antonia dhe Agata (gjyshja nga nëna e patriotit Luigj Gurakuqi).

Giuseppe (Josef) Tedeschini I (1778[5]–1858)

Filantropi dhe diplomati brilant

Giuseppe (Josef) Tedeschini I lindi në Durrës në vitin 1788. Ai ishte fëmija i tretë dhe njëkohësisht djali i madh i familjes që kishte trashëguar nga i ati të gjithë klasin dhe mprehtësinë e një diplomati. Jo më kot fill pas vdekjes së të atit, Giuseppe ende shumë i ri emërohet konsull i Republikës së Venedikut. Përgjegjësi të cilën e mbajti për shumë pak kohë si pasojë e rënies së Republikës së Venedikut nën sundimin e Napoleon Bonapartit.

Pas shkëputjes së Venacias nga Mbretëria e Italisë (1805) ai hyri në vitin 1807 në shërbimet diplomatike austriake, duke u bërë zëvendëskonsull për Durrësin. Që nga viti 1814 u gradua si konsull i përgjithshëm i perandorisë për të gjithë Shqipërinë.

Ai ishte një nga figurat më me peshë të diplomacisë ndërkombëtare në Durrës, në një kohë shumë të trazuar luftrash, embargosh dhe përplasjesh të mëdha gjeopolitike, ku çmimin më të madh e paguante ekonomia e qytetit.

---

[3] Datat e sugjeruara nga tradita e shkruar e familjes për Emidio Tedeschinin duken të rrumbullakosura. Për këtë arsye sipas nesh ato duhen marrë vetëm si indikative;
[4] Emidio Tedeschini nuk mund të ketë ndërruar jetë në vitin 1800 pasi djali i tij Giuseppe ishte konsull i republikës fill pas vdekjes së të atit. Republika ra nën këmbët e Napoleon Bonapartit në vitin 1797. Për këtë arsye edhe vdekja e Emidios duhet kërkuar përpara kësaj date, por jo më herët se viti 1796;
[5] Në traditën familjare Giuseppe ka lindur në vitin 1782. Ky në fakt është një informacion i nxjerrë nga epitafi i Giuseppes dhe jo nga të dhëna anagrafike. Nuk përjashtohet mundësia që epitafi të jetë gdhendur gabim. Ka shumë mundësi që kjo datë të jetë e gabuar edhe pasi në ditarin e udhëtimit të Princit Maksimilian I, gjatë vizitës që ai bëri në Durrës në vitin 1854, shkruan se Giuseppe ishte 86 vjeç. Kjo do ta bënte Giuseppe Tedeschinin të lindur në vitin 1768. Edhe kjo datë duket e ekzagjëruar dhe ndoshta Maksimiliani ka transmetuar gabim të dhënat pasi ditari i tij është shkruar 13 vite pas vizitës së zhvilluar në Durrës (në vitin 1867). Të dhëna të tjera që na vijnë nga Johann Georg von Hahn dhe nga burime të ndryshme (shihni kujtimet e Emidio Tedeschinit dhe krahasojini me ditaret e udhëtarëve) na sugjerojnë vitin 1778 (Grim 1964).

Emidio I og Giuseppe I

I 1789 fremgår det, at han havde skiftet stilling og nu var sekretær for den venetianske konsul i Durrës. Som belønning for sin gode indsats på alle niveauer blev han den 17. december 1789 udnævnt til Republikken Venedigs konsul i Durrës. Dette hverv varetog han i 1790-1791.

Et venetiansk dokument fra marts 1791 fortæller, at Emidio fik 120 zecchini for sin 'kyndighed i det albanske sprog'. Det fremgår ikke klart, om der var tale om et tillæg til konsullønnen, en ændret stilling eller pension.

Selv om familiens skriftlige overlevering angiver, at Emidio Tedeschini døde i 1800 [3], må han efter vores beregninger være død i 1796 [4]-1797. Han efterlod to sønner, Giuseppe og Francesco, og fem døtre: Katerina, Kristina, Mariana, Antonia og Agata, der var patrioten Luigj Gurakuqis mormor.

GIUSEPPE (JOSEF) TEDESCHINI I (1778 [5]-1858)
Filantropen og den fremragende diplomat
Giuseppe (Josef) Tedeschini I blev født i Durrës i 1788. Han var familiens tredje barn og ældste søn og havde arvet hele sin fars format og skarpsindighed som diplomat. Det var derfor ikke tilfældigt, at Giuseppe, endnu meget ung, blev udnævnt til venetiansk konsul umiddelbart efter sin fars død. Han havde kun hvervet i kort tid, fordi Republikken Venedig kom under Napoleon Bonapartes herredømme.

Efter Venedigs løsrivelse fra Kongeriget Italien (1805) trådte han i 1807 i østrigsk diplomatisk tjeneste og blev vicekonsul i Durrës. Fra 1814 blev han forfremmet til kejserrigets generalkonsul for hele Albanien.

Han var en af de mest indflydelsesrige skikkelser i det internationale diplomati i Durrës i en urolig tid med krige, embargoer og store geopolitiske sammenstød, hvor byens økonomi betalte den højeste pris.

[3] Dateringerne for Emidio Tedeschini i familiens skriftlige overlevering virker afrundede. Efter vores opfattelse bør de derfor kun betragtes som vejledende.
[4] Emidio Tedeschini kan ikke være død i 1800, da hans søn Giuseppe blev republikkens konsul umiddelbart efter farens død. Republikken faldt for Napoleon Bonaparte i 1797. Emidios død må derfor ligge før denne dato, men ikke tidligere end 1796.
[5] Ifølge familietraditionen blev Giuseppe født i 1782. Oplysningen stammer fra hans gravskrift, ikke fra personregistre. Det kan ikke udelukkes, at gravskriften er hugget forkert. Datoen kan meget vel være forkert, også fordi prins Maksimilian I i sin rejsedagbog fra besøget i Durrës i 1854 skriver, at Giuseppe var 86 år. Det ville give et fødselsår på 1768. Også dette virker overdrevet; måske har Maksimilian gengivet oplysningerne forkert, da dagbogen blev skrevet 13 år efter besøget i Durrës, i 1867. Andre oplysninger fra Johann Georg von Hahn og forskellige kilder (se Emidio Tedeschinis erindringer og sammenlign dem med de rejsendes dagbøger) peger på 1778 (Grim 1964).

Oversætternote B: 1778 i overskriften og 1788 i brødteksten modsiger hinanden; fodnote [5] anfører desuden 1782 og et beregnet 1768. Originalens stavemåde 'Grim 1964' er bevaret; litteraturlisten har 'Grimm'.

Më 12 janar 1851 u pensionua me nder dhe shërbeu si një nga figurat më të spikatura të jetës tregtare dhe intelektuale të qytetit. Në po atë vit ju akordua Urdhëri i Kryqit të Artë.

Bashkë me urdhërin mori edhe një kurorë personale nga vetë perandori i Austrisë, Franc Jozefi I. Përgjatë 60 viteve Giuseppe mbajti hapur me shpenzimet e tij një farmaci për të varfërit dhe për këtë fitoi një respekt të madh në popullatë.

I paharrueshëm për lexuesin europian do të ishte përshkrimi që albanologu i famshëm Johan Georg von Hahn i kushtoi Giuseppe Tedeschinit. Në vitin 1850 gjatë vizitës së tij në Durrës ai qëndroi në shtëpinë e Tedeschinëve, duke shkruar:

"Kumritë i ka sjellë në Durrës konsulli plak i Austrisë z. G. Tedeschini, i cili mbas disa provash të pafrytshme, mujti me i vendos këtu. Nuk do të harroj kurrë mikpritjen patriarkale që gjeta në shtëpinë e këtij plaku të ndershëm".

Në vitin 1854 Giuseppe kishte nderin e madh për kohën të priste arkidukën e Austrisë, trashëgimtarin e parë të kurorës austro-hungareze, Maksimilianin I, vëllai i perandorit Franc Jozefi I. Princi krijoi menjëherë një përshtypje shumë të mirë për konsullin dhe në ditarin e tij shkruan:

"Burri me fat ishte tregtari më i pasur në Durrës, një shok i këndshëm, patriarkal, i cili përmbushte me devocion detyrat e tij ndaj kishës, në qeveri dhe na mbështeti shumë gjatë qëndrimit tonë, duke na mbushur me dashamirësi.

Ky dekan i konsujve, tashmë në pension, kishte zgjuarsi të mprehta dhe gjatë viteve të tij të gjata këtu, kishte studiuar dhe njohur vendin, zakonet dhe virtytet e tij.

Ai gjithashtu kishte një venë qesharake, kështu që ishte informuese dhe e këndshme të ishe në shoqërinë e tij", një vlerësim shumë i veçantë nga një prej figurave më të rëndësishme të politikës europiane dhe botërore.

Giuseppe ndërroi jetë më 9 janar 1858 dhe megjithëse ishte një mot shumë i keq, në ceremoninë mortore u bashkua administrata lokale dhe ajo ushtarake, shoqëruar nga qindra banorë katolik, ortodoks dhe mysliman.

Ai la pas një vajzë 36 vjeçare me emrin Luçia. Pak më tutje nga banesa, emri i saj haset edhe tek Kisha e Shën Luçias, që kishte nisur të ndërtohej në vitin 1857, në një tokë që i ishte falur Kishës Katolike nga familja Tedeschini. Ajo u martua me zëvendës konsullin austriak në Shkodër dhe më vonë në Durrës, Vincenzo Ballarini.

Giuseppe (Josef) Tedeschini I

Den 12. januar 1851 tog han sin afsked med hæder og fortsatte som en af de mest fremtrædende skikkelser i byens handelsliv og intellektuelle miljø. Samme år fik han tildelt Det Gyldne Kors' Orden.

Sammen med ordenen modtog han også en personlig krone fra selve den østrigske kejser, Franz Joseph I. I 60 år drev Giuseppe for egen regning et apotek for de fattige, hvilket vandt ham stor respekt i befolkningen.

For den europæiske læser blev den berømte albanolog Johan Georg von Hahns beskrivelse af Giuseppe Tedeschini uforglemmelig. Under sit besøg i Durrës i 1850 boede han hos familien og skrev:

»Turtelduerne blev bragt til Durrës af Østrigs gamle konsul, hr. G. Tedeschini, som efter flere forgæves forsøg fik dem til at slå sig ned her. Jeg vil aldrig glemme den patriarkalske gæstfrihed, jeg mødte i denne hæderlige gamle mands hjem.«

I 1854 fik Giuseppe den for sin tid store ære at modtage Østrigs ærkehertug, den østrig-ungarske krones første arving, Maksimilian I, bror til kejser Franz Joseph I. Prinsen fik straks et meget godt indtryk af konsulen og skrev i sin dagbog:

»Den lykkelige mand var den rigeste købmand i Durrës, en behagelig, patriarkalsk ven, der samvittighedsfuldt opfyldte sine pligter over for kirken og regeringen og støttede os meget under vores ophold og overøste os med venlighed.

Denne konsulernes nestor, som nu var pensioneret, havde en skarp forstand og havde gennem sine mange år her studeret og lært landet, dets skikke og dets dyder at kende.

Han havde også en humoristisk åre, så det var både lærerigt og behageligt at være i hans selskab.«

Det var en ganske særlig anerkendelse fra en af de vigtigste skikkelser i europæisk og international politik.

Giuseppe døde den 9. januar 1858. Trods meget dårligt vejr deltog både den civile og den militære lokaladministration i begravelsen sammen med hundredvis af katolske, ortodokse og muslimske indbyggere.

Han efterlod en 36-årig datter ved navn Lucia. Ikke langt fra huset genfindes hendes navn i Sankt Lucia-kirken, hvis opførelse var begyndt i 1857 på en grund, familien Tedeschini havde skænket den katolske kirke. Hun giftede sig med den østrigske vicekonsul i Shkodër og senere i Durrës, Vincenzo Ballarini.

Luçia Tedeschini

Luçia Tedeschini, datter af konsul Giuseppe Tedeschini I og senere hustru til den østrigske konsul i Shkodër og Durrës, Vincenzo Ballarini.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

Luçia Tedeschini, vajza e konsullit Giuseppe Tedeschini I dhe më vonë gruaja e konsullit austriak në Shkodër dhe Durrës, Vincenzo Ballarini

Burimi: Josef Tedeschini IV

Francesco Tedeschini I (1785 – 1868)

Filantropi dhe farmacisti i parë modern në qytet

Francesco ishte djali i dytë dhe fëmija i pestë i Emidios. Edhe ai lindi në Durrës, sipas traditës familjare në vitin 1785, por ndryshe nga i vëllai që kishte trashëguar dhuntinë e diplomatit, Francesco kishte trashëguar nga i ati prirjen për mjeksi dhe farmaci.

Ai e ushtroi veprimtarinë e farmacistit për gati 5 dekada, deri në vitin 1851, e paralelisht me këtë mbante bashkë me të vëllain detyrën e konsullit austriak midis viteve 1807-1851. Ai ishte një nga diplomatët që ndikuan më shumë në tregtinë dhe mirëqënien e qytetit.

Dy nga aksionet më të rëndësishmë të udhëhequra prej tij ishte nisja e import-eksportit të kripës me Siçilinë dhe thyerja e bllokadës që Turqia i kishte vendosur produkteve ruse drejt perandorisë gjatë fundit të viteve 1820 dhe fillimit të viteve 1830.

Lëvizje këto që kishin rënë në sy edhe të diplomatëve britanik, austriak dhe francez, të cilët vazhdimisht kërkonin kontakte me të.

Në vitin 1820 u martua me Rosa Kamsin, nga Shkodra. Me Rosën pati katër djem, Diomede, Giuseppe II, Pietro dhe Emilio. Si edhe një vajzë, që quhej Domenica.

Në vitin 1843 ai ndërtoi shtëpinë aktuale të familjes Tedeschini. Aq e pasur ishte familja sa gurët për ndërtimin e banesës dykatëshe u importuan të gjithë nga jashtë.

Jo vetëm kaq, por Francesco u sigurua që edhe gurët me të cilët do të ndërtohej në vitin 1857 Kisha Katolike e Shën Luçias në Durrës, të importoheshin nga jashtë. Ndërroi jetë në vitin 1868 dhe u preh në varrezat e Kishës së Shën Luçias [6].

_____

[6] Varreza e cila ndodhej brenda rrethimit të kishës u zhvendos gjatë sundimit të Mbretit Zog, për t'i shëndrruar ato në hapësira të gjelbra.

Francesco Tedeschini I (1785-1868)

FILANTROPEN OG BYENS FØRSTE MODERNE APOTEKER
Francesco var Emidios anden søn og femte barn. Også han blev født i Durrës, ifølge familietraditionen i 1785. Men hvor broderen havde arvet diplomatens evner, havde Francesco arvet sin fars interesse og anlæg for lægekunst og farmaci.

Han arbejdede som apoteker i næsten fem årtier, frem til 1851. Sideløbende varetog han sammen med sin bror hvervet som østrigsk konsul i 1807-1851. Han var en af de diplomater, der havde størst betydning for byens handel og velstand.

To af hans vigtigste initiativer var at indlede import og eksport af salt med Sicilien og at bryde den blokade, Tyrkiet havde indført mod russiske varer til kejserriget i slutningen af 1820'erne og begyndelsen af 1830'erne.

Disse tiltag vakte også britiske, østrigske og franske diplomaters opmærksomhed, og de søgte løbende kontakt med ham.

I 1820 giftede han sig med Rosa Kamsi fra Shkodër. Med Rosa fik han fire sønner, Diomede, Giuseppe II, Pietro og Emilio, samt en datter ved navn Domenica.

I 1843 byggede han familien Tedeschinis nuværende hus. Familien var så velhavende, at alle sten til det toetagers hus blev importeret fra udlandet.

Francesco sørgede desuden for, at også stenene til den katolske Sankt Lucia-kirke i Durrës, der skulle opføres i 1857, blev importeret. Han døde i 1868 og blev begravet på Sankt Lucia-kirkens kirkegård [6].

[6] Kirkegården inden for kirkens indhegning blev flyttet under kong Zogs regeringstid, så området kunne omdannes til grønne arealer.

Farmacia e Pashko Ashikut, në Shkodër, të cilët e trashëguan këtë profesion nga farmacisti Francesco Tedeschini I

Burimi: Libri: "Zhvillimi i shëndetësisë
në Shkodër gjatë shekujve XVIII - XX
Nga Kadri Kërçiku

Apotekertraditionen

Pashko Ashikus apotek i Shkodër. Familien Ashiku overtog dette fag fra apotekeren Francesco Tedeschini I.

Kilde: Bogen 'Zhvillimi i shëndetësisë në Shkodër gjatë shekujve XVIII-XX' ('Sundhedsvæsenets udvikling i Shkodër i det 18.-20. århundrede') af Kadri Kërçiku.

Francesco Tedeschini II (1869-1915)

Djali i dytë i Francescos, Giuseppe II ishte martuar në vitin 1867 me Margaritën dhe kishte vetëm një djalë që mbante emrin e gjyshit të tij, Francesco II.

Ai kishte lindur më 19 tetor 1869 dhe ishte martuar në Shkodër me Justina Ashikun. Të dy bashkëshortët ndërruan jetë në vitin 1915 brenda pak muajsh, duke lënë pas dy nga pesë fëmijët e tyre.

Tre të tjerët kishin ndërruar jetë nga epidemitë e ndryshme që kishin goditur qytetin mes viteve 1909-1915. Kishte mbijetuar vetëm Giuseppe III, që ndërroi jetë në vitin 1919 dhe Emidio Tedeschini II, një nga figurat më të ndritura të familjes.

Emidio Tedeschini II (1909-1989)

Intelektuali brilant, besimtari i devotshëm dhe avokati i guximshëm

Emidio Tedeschini II lindi në Durrës më 20 prill 1909. Ende i mitur ai u përball jo vetëm me humbjen e prindërve në vitin 1915, por edhe me vdekjen e vëllait dhe motrës më të vogël. Vëllain e tretë dhe të vetmin anëtar të mbetur gjallë të familjes së tij, e humbi në vitin 1919 në Vjenë.

Pas vdekjes së prindërve në vitin 1915, Francesco dhe Justina, si edhe vëllezërve Giuseppe III (Josef), Pjetri dhe motrës Margarita, dy fëmijët e mbetur u transferuan në Vjenë brenda vitit, ku u lanë nën kujdestarinë e avokatit besnik, që u kujdes për shkollimin e fëmijëve.

Emidio kreu studimet bazë në Trieste, ku mbaroi gjimnazin klasik në vitin 1929. Në vitin 1935 përfundoi studimet universitare shkëlqyeshëm pranë Fakultetit Juridik të Univerisitetit të Ludwig-Maximilian, në Mynih (Gjermani), duke mbrojtur doktoraturën me disertacionin: “Dënimet shtetërore ndaj veprime të palejuara dhe akteve administrative të kundraligjshme sipas legjislacionit italian”.

Pas përfundimit të studimeve vendosi të kthehet në atdhe. Shtëpia në Durrës ishte rrënuar dhe në qytet nuk i kishte mbetur më pothuajse asnjë familjar i ngushtë. Për këtë arsye vendosi të transferohej në Shkodër. Aty përfundoi shërbimin ushtarak në vitin 1937 dhe u emërua gjyqtar në Shkodër, detyrë të cilën e mbajti deri në vitin 1943.

Francesco II og Emidio II

FRANCESCO TEDESCHINI II (1869-1915)
Francescos anden søn, Giuseppe II, havde i 1867 giftet sig med Margarita. De havde kun én søn, der bar sin bedstefars navn, Francesco II.

Han blev født den 19. oktober 1869 og giftede sig i Shkodër med Justina Ashiku. Begge ægtefæller døde i 1915 med få måneders mellemrum og efterlod to af deres fem børn.

De tre andre var døde under de forskellige epidemier, der havde ramt byen mellem 1909 og 1915. Kun Giuseppe III, der døde i 1919, og Emidio Tedeschini II, en af familiens mest fremragende skikkelser, havde overlevet.

EMIDIO TEDESCHINI II (1909-1989)
Den fremragende intellektuelle, den hengivne troende og den modige advokat
Emidio Tedeschini II blev født i Durrës den 20. april 1909. Allerede som barn oplevede han ikke blot at miste sine forældre i 1915, men også sin bror og sin yngre søster. Sin tredje bror, det eneste tilbageværende medlem af hans nærmeste familie, mistede han i Wien i 1919.

Efter at forældrene Francesco og Justina døde i 1915, og efter brødrene Giuseppe III (Josef) og Pjetri samt søsteren Margarita var døde, blev de to tilbageværende børn inden årets udgang flyttet til Wien. Her kom de under værgemål hos familiens trofaste advokat, der sørgede for deres skolegang.

Emidio fik sin grundlæggende skoleuddannelse i Trieste, hvor han afsluttede det klassiske gymnasium i 1929. I 1935 afsluttede han med fremragende resultat sine universitetsstudier ved det juridiske fakultet på Ludwig-Maximilians-Universität i München i Tyskland. Han erhvervede doktorgraden med afhandlingen ‘Statslige sanktioner mod ulovlige handlinger og retsstridige forvaltningsakter efter italiensk lovgivning’.

Efter studierne besluttede han at vende hjem. Huset i Durrës var forfaldet, og han havde næsten ingen nære slægtninge tilbage i byen. Derfor valgte han at flytte til Shkodër. Her afsluttede han sin militærtjeneste i 1937 og blev udnævnt til dommer i Shkodër, en stilling han havde frem til 1943.

Oversætternote C: Originalens afsnit om flytningen i 1915 nævner Giuseppe III blandt de døde, selv om han både her og ovenfor siges at være død i Wien i 1919. Desuden veksler teksten mellem tre afdøde børn og de navngivne søskende. Uklarhederne er bevaret.

Giuseppe Tedeschini II

Giuseppe Tedeschini II, far til Francesco Tedeschini II. Han var en dygtig købmand og ledsagede Johann Georg von Hahn på hans tredje rejse i Albanien.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

Francesco Tedeschini II

Francesco Tedeschini II, far til Emidio Tedeschini II.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

Francesco Tedeschini II, babai i Emidio Tedeschinit II
Burimi: Josef Tedeschini IV

Justina Tedeschini

Justina Tedeschini, hustru til Francesco Tedeschini II og mor til Emidio Tedeschini II.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

Justina Tedeschini, bashkëshortja e Francesco Tedeschinit II dhe nëna e Emidio Tedeschinit II
Burimi: Josef Tedeschini IV

Largimi i italianëve dhe ardhja e gjermanëve në shtator të vitit 1943 e bëri Emidion të tërhiqej nga jeta profesionale deri në mesin e vitit 1945, kur pas çlirimit të Shqipërisë rimori profesionin e tij dhe filloi punë si avokat. Për shkak të përgatitjes së rrallë që zotëronte për kohën, në vitin 1958 Universiteti i Tiranës i dha titullin "Bashkëpunëtor Shkencor".

Profesionin e avokatit e ushtroi deri në vitin 1967, kur u mbyllën kolegjet e avokaturave në të gjithë Shqipërinë. Ai u transferua si përkthyes i thjeshtë fillimisht në Ndërmarrjen Ushqimore dhe më pas në Uzinën e Telave. Në vitin 1975 u pensionua nga shteti komunist.

Kontributi intelektual

Emidio Tedeschini është për Shqipërinë një figurë intelektuale e dorës së parë. Por disidenca ndaj regjimit komunist e bëri atë të papranueshëm në qarqet intelektuale të kryeqytetit. Edhe pse ja dinin vlerat e jashtëzakonëshme intelektuale, ata nuk patën kurrë guximin ta mbronin apo promovonin në rangun që i takonte.

Emidio Tedeschini ishte zotërues i jashtëzakonshëm i disa gjuhëve të huaja. Ishte rritur në një familje që fliste italisht, kishte studiuar në një universitet gjerman, fliste, shkruante dhe lexonte në mënyrë të përsosur anglisht, rusisht, frëngjisht dhe spanjisht, pa llogaritur zotërimin e gjuhëve klasike, si latinishtja dhe të tjera.

Ai u kthye në përkthyesin e disa prej veprave të mëdha filozofike dhe politike, si për shembull "Princi", i Nikolo Makiavelit (përkthyer në vitin 1958) apo veprat e Pushkinit (në vitet 1956-1958).

Emidio përpiloi fjalorin e parë anglisht-shqip, me plot 25.000 fjalë (viti 1955). Përktheu nga gjuha shqipe në italisht Kodin Civil të Mbretërisë Shqiptare (1939) dhe Kodin e Tregtisë së Mbretërisë Shqiptare (1941).

Një nga kontributet më të vyera të Emidio Tedeschinit është edhe sistemimi dhe kodifikimi sipas kritereve juridike europiane i Kanunit të Lek Dukagjinit (1944). Bashkë me At Benedikt Demën i dhanë formën aktuale Kanunit, i cili ruhej vetëm në traditën gojore shqiptare, pa kurrfarë sistemimi apo logjike juridike. Botimi i kësaj vepre monumentale u mundësua vetëm në vitin 2018, nga shtepia botuese, Botime Françeskane.

Një vepër tjetër e jashtëzakonshme ishte "Lexiconi i terminologjisë juridike latine", me plot 4500 terma latinë, të shpjeguara në gjuhën gjermane (mbeti në dorëshkrim).

Ai solli një nga përkthimet e para (300 faqe) të së Drejtës Romake, vepër e cila nuk u publikuan asnjëherë, por dorëshkrimi u përdor gjerësisht nga Fakulteti i Drejtësisë në Tiranë, si baza nga ku më pas u strukturuan leksionet e para universitare.

Emidio II: virke og intellektuelt bidrag

Italienernes tilbagetrækning og tyskernes ankomst i september 1943 fik Emidio til at trække sig fra sit erhverv indtil midten af 1945. Efter Albaniens befrielse genoptog han sit juridiske virke og begyndte at arbejde som advokat. På grund af sine for tiden usædvanlige kvalifikationer fik han i 1958 titlen 'videnskabelig medarbejder' af Universitetet i Tirana.

Han arbejdede som advokat frem til 1967, da advokatkollegierne blev lukket i hele Albanien. Han blev forflyttet til en almindelig oversætterstilling, først i fødevarevirksomheden og senere på trådfabrikken. I 1975 blev han pensioneret af den kommunistiske stat.

DET INTELLEKTUELLE BIDRAG
Emidio Tedeschini er en intellektuel skikkelse af første rang i Albanien. Men hans modstand mod det kommunistiske regime gjorde ham uacceptabel i hovedstadens intellektuelle kredse. Selv om man kendte hans usædvanlige intellektuelle værd, havde man aldrig modet til at forsvare ham eller give ham den anerkendelse, han fortjente.

Emidio Tedeschini beherskede flere fremmedsprog på et usædvanligt højt niveau. Han var vokset op i en italiensktalende familie og havde studeret ved et tysk universitet. Han talte, skrev og læste engelsk, russisk, fransk og spansk til fuldkommenhed, foruden at han beherskede klassiske sprog som latin og andre.

Han oversatte flere store filosofiske og politiske værker, blandt andet Niccolò Machiavellis 'Fyrsten' i 1958 og værker af Pusjkin i 1956-1958.

Emidio udarbejdede den første engelsk-albanske ordbog med hele 25.000 ord i 1955. Han oversatte Kongeriget Albaniens civillovbog fra albansk til italiensk i 1939 og dets handelslovbog i 1941.

Et af Emidio Tedeschinis mest værdifulde bidrag var systematiseringen og kodificeringen af Lek Dukagjinis Kanun efter europæiske juridiske principper i 1944. Sammen med pater Benedikt Dema gav han Kanun dens nuværende form. Den havde alene været bevaret i albansk mundtlig overlevering, uden nogen systematisering eller juridisk logik. Udgivelsen af dette monumentale værk blev først mulig i 2018 på forlaget Botime Françeskane.

Et andet usædvanligt værk var 'Leksikon over latinsk juridisk terminologi', med hele 4.500 latinske termer forklaret på tysk. Det forblev i manuskript.

Han leverede en af de første oversættelser af romerretten på 300 sider. Værket blev aldrig udgivet, men manuskriptet blev flittigt anvendt af det juridiske fakultet i Tirana som grundlag for tilrettelæggelsen af de første universitetsforelæsninger.

Dr.jur. Emidio Tedeschini II

Advokaten og den lærde, dr.jur. Emidio Tedeschini II.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

Lekë Dukagjinis Kanun

Foto af den seneste udgave af Lekë Dukagjinis Kanun, første gang kodificeret af dr.jur. Emidio Tedeschini.

Foto: Arlind Veshti / Media Amfora.

[Oversættelse af den albanske tekst på bogomslaget: Den albanske franciskanerprovins. Det franciskanske historiske arkiv. Pater Shtjefën K. Gjeçov O.F.M. Lekë Dukagjinis Kanun. Anden udgave, med rettelser, tilføjelser og kommentarer af pater Benedikt Dema O.F.M.; kodificeret af dr. Emid Tedeschini, advokat. Botime Françeskane. Shkodër 2018.]

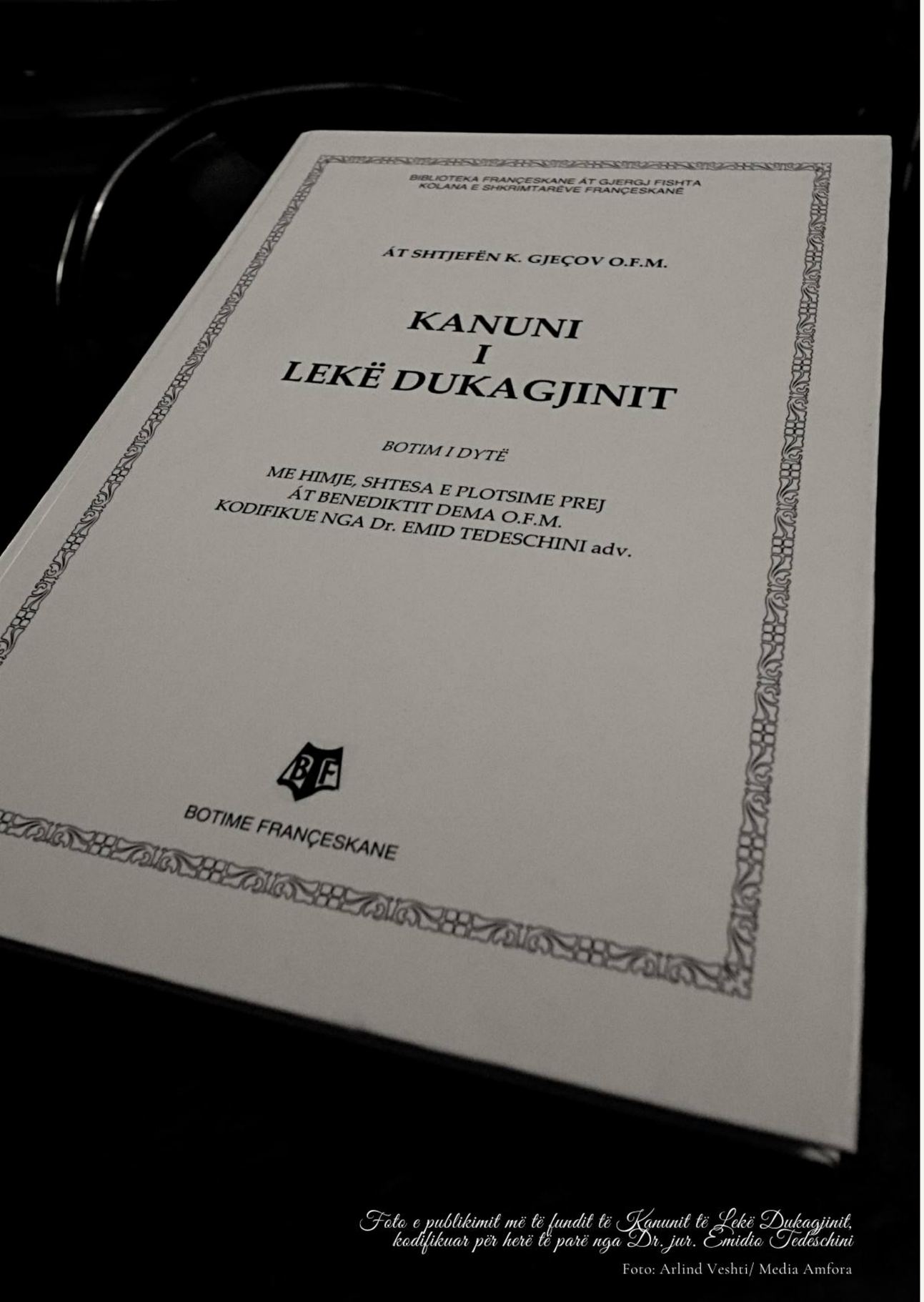

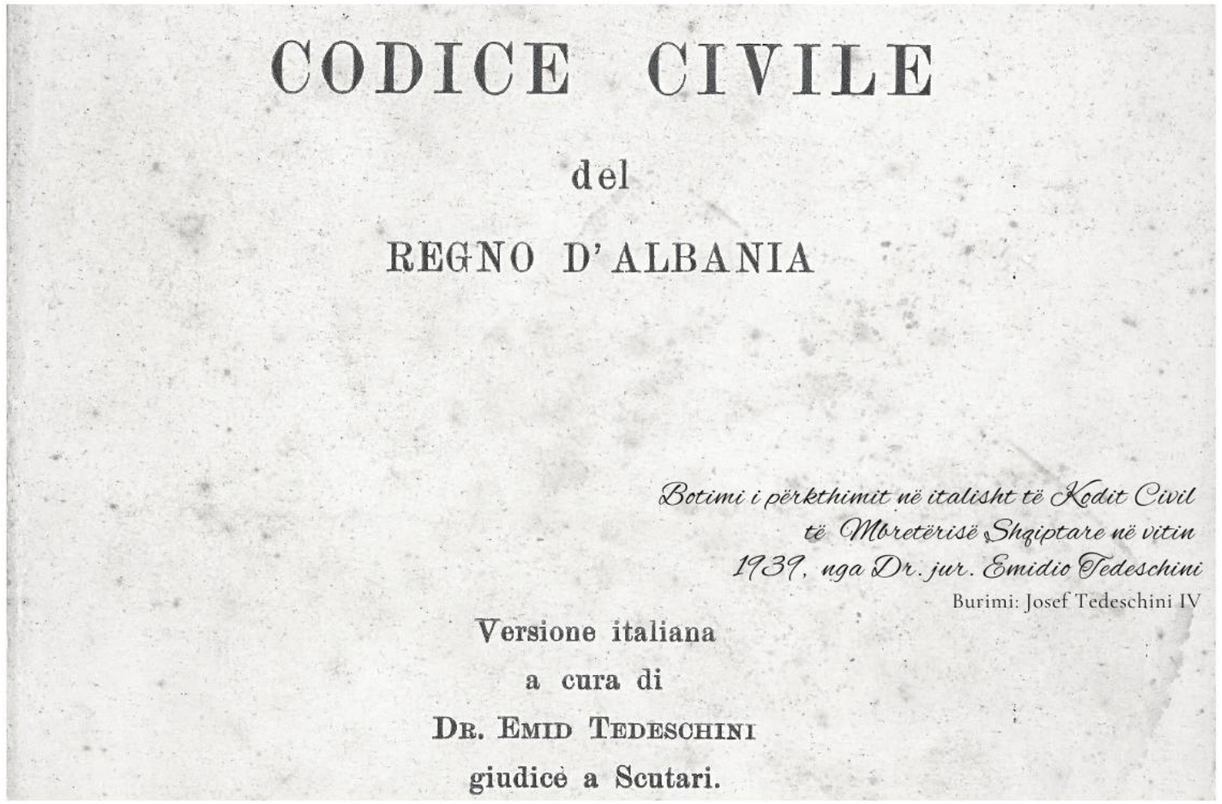
Foto e publikimit më të fundit të Kanunit të Lekë Dukagjinit, kodifikuar për herë të parë nga Dr. jur. Emidio Tedeschini

Foto: Arlind Veshti/ Media Amfora

De italienske lovbogsoversættelser

Udgivelsen i 1939 af dr.jur. Emidio Tedeschinis italienske oversættelse af Kongeriget Albaniens civillovbog.
Kilde: Josef Tedeschini IV.

Udgivelsen i 1941 af dr.jur. Emidio Tedeschinis italienske oversættelse af Kongeriget Albaniens handelslovbog.
Kilde: Josef Tedeschini IV.

CODICE CIVILE

del

REGNO D'ALBANIA

Botimi i përkthimit në italisht të Kodit Civil të Mbretërisë Shqiptare në vitin 1939, nga Dr. jur. Emidio Tedeschini

Burimi: Josef Tedeschini IV

Versione italiana
a cura di
DR. EMID TEDESCHINI
giudice a Scutari.

CODICE DI COMMERCIO

E

LEGGI COMMERCIALI

DEL

REGNO D'ALBANIA

Botimi i përkthimit në italisht të Kodit Tregtar të Mbretërisë Shqiptare në vitin 1941, nga Dr. jur. Emidio Tedeschini

Burimi: Josef Tedeschini IV

EDIZIONE - VERSIONE ITALIANA
A CURA DI
Dr. EMID TEDESCHINI
GIUDICE A SCUTARI

Emidio Tedeschini ishte një ndër njohësit më të mirë të së drejtës zakonore shqiptare. Veprimtaria e tij ishte e gjerë dhe e shumanëshme, sidomos në fushën e planeve krahasuese të së drejtës zakonore shqiptare, me të drejtën zakonore gjermane dhe të drejtën romake. Mbi këto ai publikoj një seri artikujsh shkencor.

Aktivisti, mbrojtësi i kafshëve dhe besimtari i devotshëm

Emidio Tedeschini ishte i veçantë jo vetëm për aftësitë e tij intelektuale dhe origjinën aristokrate, unike për kohën. Ai ishte gjithashtu edhe një nga mendjet më të hapura dhe të guximshme që Shqipëria kishte asokohe.

Janë ende proverbiale këshillat që Emidio i jepte shkodranëve në lidhje me trajtimin dhe mbrojtjen e kafshëve. Ai ishte një nga të paktët që protestonte, madje edhe ligjërisht, kundër dhunës që karrocierët ushtronin ndaj kuajve përmes fshikëllimit me kamxhik.

Koncepti i lirisë ishte i shenjtë për të. Në një rast tregohet se si Emidio bleu një gardalinë vetëm e vetëm me qëllimin për ta liruar atë. Me siguri mund të quhet një nga aktivistët e parë për mbrojtjen e kafshëve në Shqipëri.

Një tjetër rast që na dëshmon fisnikërinë e Emdios ka të bëjë me një veprim shumë të rrallë për kohën. Ai ishte pothuajse i vetmi që protestoi formalisht përmes një letre drejtuar Komitetit Ekzekutiv, kundër prishjes së xhamisë që asokohe njihej si Xhamia e Fushës së Çelës. Shkresa zyrtare ju dorëzua kryetarit të Komitetit Ekzekutiv, Bilal Parrucës.

Ajo ju përcoll Tiranës në një itinerar administrativ i cili mund të rezultonte shumë i dëmshëm për Emidio Tedeschinin, në një kohë kur komunizmi i kishte shpallur luftë fesë. Por as kjo edhe as fakti që vetë ishte një katolik i devotshëm, nuk e ndaluan Emidion të denonconte prishjen e xhamisë.

Megjithatë guximi dhe kapaciteti i tij intelektual shkëlqeu midis viteve' 40-50, kur u angazhua në një betejë të dëshpëruar për të mbrojtur juridikisht klerin katolik nga persekutimi i diktaturës komuniste.

Pavarësisht se mbrojtja brilante që avokat Tedeschini bënte në sallën e gjyqit nuk e ndryshoi vendimin e trupës gjykuese, i dha Shkodrës dhe të gjithë Shqipërisë një shembull se si një burrë i vetëm mund të qëndrojë përballë të keqes i palëkundur dhe i pastepur.

Aktivisten og den hengivne troende

Emidio Tedeschini var en af de bedste kendere af albansk sædvaneret. Hans virke var omfattende og alsidigt, især inden for sammenlignende studier af albansk og tysk sædvaneret samt romerretten. Om disse emner offentliggjorde han en række videnskabelige artikler.

AKTIVISTEN, DYREBESKYTTEREN OG DEN HENGIVNE TROENDE
Emidio Tedeschini skilte sig ikke kun ud ved sine intellektuelle evner og sin aristokratiske oprindelse, som var enestående for tiden. Han var også et af de mest åbne og modige mennesker i datidens Albanien.

Emidios råd til Shkodërs indbyggere om behandling og beskyttelse af dyr er stadig legendariske. Han var en af de få, der protesterede, også ad rettens vej, mod kuskenes mishandling af heste med pisk.

Frihed var hellig for ham. Det fortælles, at Emidio engang købte en stillits alene for at slippe den fri. Han kan med sikkerhed regnes blandt Albaniens første dyrebeskyttelsesaktivister.

En anden hændelse, der vidner om Emidios ædelmodighed, angår en handling, der var meget usædvanlig for tiden. Han var næsten den eneste, som formelt protesterede mod nedrivningen af den moské, der dengang var kendt som Xhamia e Fushës së Çelës, i et brev til eksekutivkomitéen. Den officielle skrivelse blev afleveret til komitéens formand, Bilal Parruca.

Den blev videresendt til Tirana gennem det administrative system, hvilket kunne have fået meget skadelige følger for Emidio Tedeschini på et tidspunkt, hvor kommunismen havde erklæret religionen krig. Men hverken dette eller den omstændighed, at han selv var en hengiven katolik, afholdt ham fra at påtale moskéens nedrivning.

Hans mod og intellektuelle evner kom dog særlig tydeligt til udtryk i 1940'erne og 1950'erne, da han gik ind i en fortvivlet kamp for juridisk at forsvare det katolske præsteskab mod det kommunistiske diktaturs forfølgelse.

Selv om advokat Tedeschinis fremragende forsvar i retssalen ikke ændrede dommerkollegiets afgørelse, gav han Shkodër og hele Albanien et eksempel på, hvordan en enkelt mand kan stå urokkeligt og frygtløst over for det onde.

Emidio Tedeschini u shquajt si mbrojtës i kafshëve dhe këshillues i komunitetit për trajtimin e tyre

Burimi: Josef Tedeschini IV

Dyrebeskytteren

Emidio Tedeschini udmærkede sig som dyrebeskytter og rådgav lokalsamfundet om behandling af dyr.

Kilde: Josef Tedeschini IV.

Et kig ind i familiens hjem

[Oversætterens beskrivelse: Fotografiet viser et interiør med bogskab, stole og bord.]

Originalsiden har ingen selvstændig billedtekst. Det fritstående romertal ‘II’ er bevaret på originalen.

Hjemmet i Durrës

Et rum i familien Tedeschinis hus i Durrës, opført i 1843.

Kilde: Josef Tedeschini.

Ambient i banesës së Familjes Tedeschini në Durrës, ndërtuar në vitin 1843
Burimi: Josef Tedeschini

Ai ishte i vetmi laik që guxoi ta bënte këtë. Ashtu siç ishte i vetmi laik që më pas mori pjesë në hartimin e Projekt Statusit të Kishës Katolike Shqiptare, një dokument ky shumë kontroversial i cili u ndërtua në kushtet e presionit të jashtëzkonshëm që kisha katolike në Shqipëri kishte nga shteti.

Dokumenti u hartua nën bekimin e imzot Bernardin Shllakut, që për të shpëtuar qindra priftërinj që dergjeshin në burgje dhe nëpër kampe përqendrimi, pranoi të bëj kompromis me komunistët, duke projektuar shkëputjen nga Papa dhe Vatikani.

Proverbiale gjithashtu do të mbetet përgjigja që Emidio Tedeschini i dha komunistëve kur ata këmbëngulnin që ai të mohonte Zotin, duke i thënë:

"Mua edhe mund të më pushkatoni, por unë nuk mund të them që nuk besoj tek Zoti dhe nuk ka Perëndi!".

Familja

Emidio Tedeschini u nda nga jeta në vitin 1989 dhe la pas tre fëmijë, një vajzë dhe dy djem. Më i madhi ishte Paul Tedeschini, lindur në vitin 1940. Vajza e tij e vetme, Justina, që lindi në vitin 1948. Ndërsa djali i vogël Josefi, lindi më 17 dhjetor 1949.

Josef (Giuseppe) IV Tedeschini

Agronomi revolucionar

Josef Tedeschini lindi në vitin 1949 në qytetin e Shkodrës, ku edhe mori edukimin bazë dhe atë të përgjithshëm. Studimet universitare i përfundoi në vitin 1972 në degën e agronomisë, pranë Institutit Bujqësor Tiranë. Josefi u profilizua në fushën e mbrojtjes së bimëve, ku edhe dha kontributin më të madh intelektual dhe profesional në vitet e mëvonshme.

Josefi vazhdoi traditën e familjes duke dhënë një kontribut të vyer në jetën e qytetit. Ne vitin 1974 u transferua me punë në Stacionin e Mbrojtjes së Bimëve në Durrës dhe vijoi me kërkimin shkencor në fushën e bujqësisë. Në vitin 1978 së bashku me drejtorin e këtij institucioni, Dr. Andon Papingjin, ngritën në Durrës të parin laborator në rang vendi të luftës biologjike.

Në vitin 1973 ai u emërua si agronom në Kryevidh të Rrethit të Durrësit dhe u transferua në Durrës, aty ku familja kishte banuar që nga viti 1767. Ajo ishte shkëputur nga qyteti në periudhën 1915-1973. Kështu një tedeschin u rikthye në shtëpi pas 58 vitesh.

Familien og Josef Tedeschini IV

Han var den eneste lægmand, der vovede at gøre dette. Senere var han ligeledes den eneste lægmand, der deltog i udarbejdelsen af udkastet til vedtægter for den albanske katolske kirke. Det var et meget kontroversielt dokument, som blev til under det ekstraordinære pres, staten lagde på den katolske kirke i Albanien.

Dokumentet blev udarbejdet med biskop Bernardin Shllakus velsignelse. For at redde hundredvis af præster, der vansmægtede i fængsler og koncentrationslejre, gik han med til et kompromis med kommunisterne, som indebar et planlagt brud med paven og Vatikanet.

Også det svar, Emidio Tedeschini gav kommunisterne, da de insisterede på, at han skulle fornægte Gud, vil forblive legendarisk:

»I kan godt skyde mig, men jeg kan ikke sige, at jeg ikke tror på Gud, og at der ikke findes nogen Gud!«

FAMILIEN
Emidio Tedeschini døde i 1989 og efterlod tre børn, en datter og to sønner. Den ældste var Paul Tedeschini, født i 1940. Hans eneste datter, Justina, blev født i 1948. Den yngste søn, Josef, blev født den 17. december 1949.

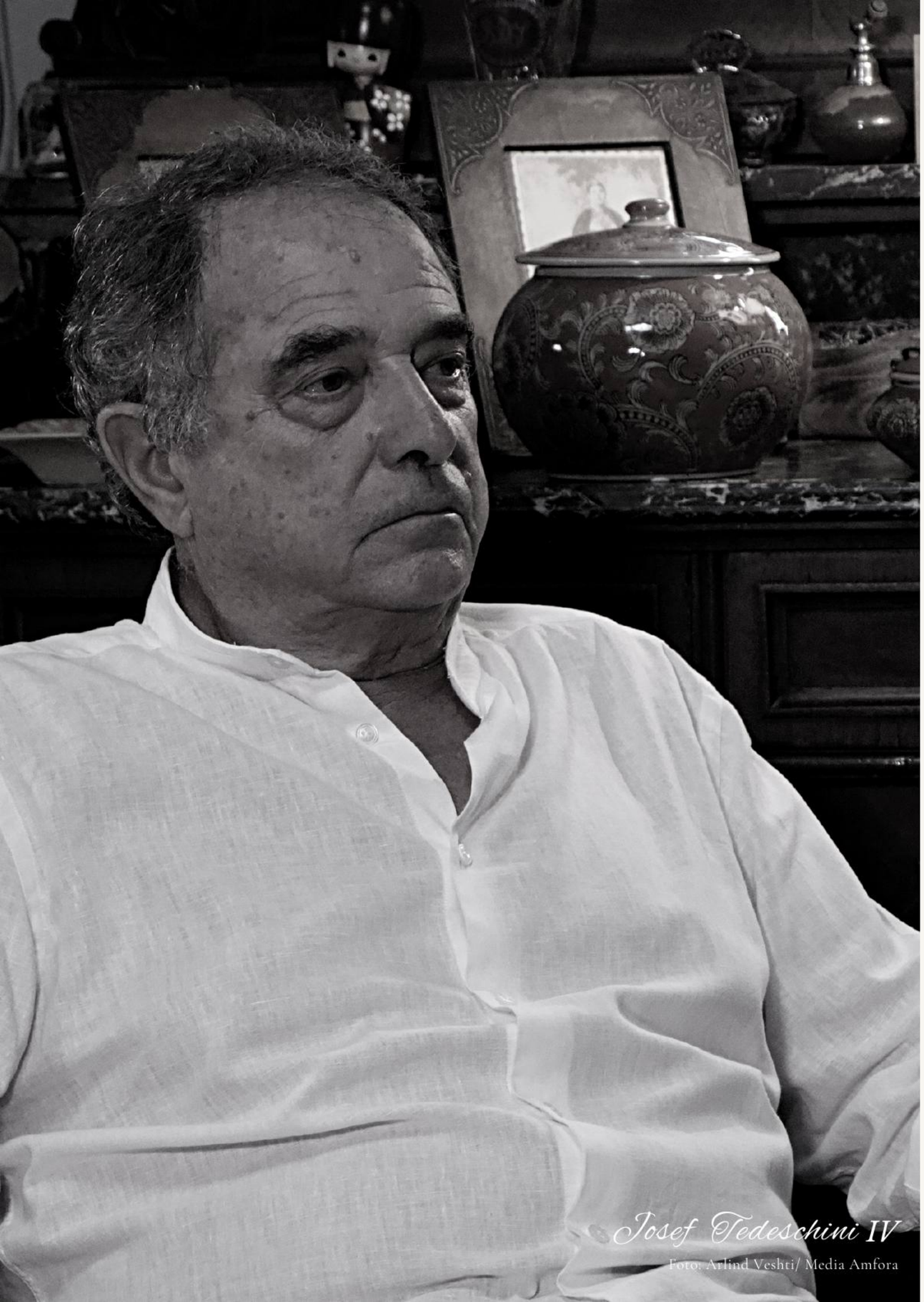
JOSEF (GIUSEPPE) TEDESCHINI IV
Den banebrydende agronom
Josef Tedeschini blev født i 1949 i Shkodër, hvor han også fik sin grundskole- og gymnasieuddannelse. I 1972 afsluttede han sine universitetsstudier i agronomi ved landbrugsinstituttet i Tirana. Josef specialiserede sig i plantebeskyttelse, det felt, hvor han i de følgende år ydede sit største intellektuelle og faglige bidrag.

Josef videreførte familietraditionen ved at yde et værdifuldt bidrag til byens liv. I 1974 blev han forflyttet til plantebeskyttelsesstationen i Durrës og fortsatte sin landbrugsvidenskabelige forskning. I 1978 oprettede han sammen med institutionens direktør, dr. Andon Papingji, landets første laboratorium for biologisk bekæmpelse i Durrës.

I 1973 blev han ansat som agronom i Kryevidh i Durrës-distriktet og flyttede til Durrës, hvor familien havde boet siden 1767. Familien havde været borte fra byen i perioden 1915-1973. Således vendte en Tedeschini hjem efter 58 år.

Oversætternote D: Originalen anfører både 1974 for forflyttelsen til plantebeskyttelsesstationen og 1973 for ansættelsen i Kryevidh og tilbagekomsten til Durrës. Det kan være forskellige trin i forløbet; begge årstal er bevaret.

Josef Tedeschini IV

Josef Tedeschini IV.

Foto: Arlind Veshti / Media Amfora.

Teknikat e studiuara dhe më pas të aplikuara në këtë laborator mundësuan introduktimin e metodave më bashkëkohore në kontrollin e parazitëve të bimëve. Në vitin 1993 mori gradën "Doktor i Shkencave Bujqësore".

Midis viteve 1992-2005 Josefi ishte sekretari shkencor i Institutit të Mbrojtjes së Bimëve dhe mes viteve 2005-2007 drejtori i po të njëjtit institut, deri në mbylljen e tij dhe atashimin në Universitetin Bujqësor Tiranë, në Fakultetin e Agronomisë.

Ai është autor i 52 studimeve shkencore në fushën e mbrojtjes së bimëve. Pothuajse të gjithë këto studime flasin për përdorimin e metodave të reja në kontrollin e parazitëve që dëmtojnë kulturat e ndryshme bujqësore, të cilat janë efektive dhe reduktojnë në maksimum përdorimin e pesticideve, duke mbrojtur kështu shëndetin e njerëzve, kafshëve dhe të mjedisit ku ato aplikohen.

Nga përvoja dhe ekspertiza e pinjollit të familjes së madhe Tedeschini nuk do të përfitonte vetëm Shqipëria. Në vazhdën e kontributeve të mëdha ndërkombëtare që ka realizuar familja e tij, Josefi ka eksportuar dije dhe përvojë në disa vende të botës.

Kështu punimet e tij janë prezantuar në kongrese të ndryshme shkencore, si në Marok, Britaninë e Madhe, Filipine, Armeni, Itali, Greqi, Spanjë dhe SHBA, duke u kthyer në një zë të rëndësishëm në fushën e agronomisë.

Midis viteve 1998-2008 ka qenë koordinator kombëtar i një programi të mbështetur nga qeveria e SHBA-së, për kryerjen e studimeve shkencore të përbashkëta midis institucioneve kërkimore shkencore shqiptare dhe universiteteve amerikane, mbi mundësinë e aplikimit të kontrollit të integruar të parazitëve në kultura të ndryshme bujqësore.

Nga ky program u integruan në Shqipëri për herë të parë teknika të reja dhe shumë efikase në mbrojtjen e bimëve dhe sidomos në kulturën e ullirit, ku introduktimi i kontrollit të integruar të parazitëve u finalizua me prodhimin për herë të parë në Shqipëri të vajit të ullirit ekstra të virgjër biologjik, të kontrolluar shkencërisht.

Kontributi për historinë e familjes

Josefi aktualisht është në pension dhe bashkë me të vëllain e tij, Paulin, janë dy nga zërat më të rëndësishëm në grumbullimin dhe ruajtjen e historisë së familjes Tedeschini.

Përmes studimit të historisë së familjes së tyre ata janë kthyer në dy studiues të mirëfilltë të historisë së qytetit të Durrësit dhe të Shkodrës, midis viteve 1760-1989, duke dhënë një kontribut të pazëvendësueshëm në historiografinë dhe promovimin e Durrësit.

Josef IV: forskning og familiehistorie

De teknikker, man undersøgte og siden anvendte på dette laboratorium, gjorde det muligt at indføre de mest moderne metoder til bekæmpelse af planteskadegørere. I 1993 fik han graden 'doktor i landbrugsvidenskab'.

I 1992-2005 var Josef videnskabelig sekretær ved Plantebeskyttelsesinstituttet og i 2005-2007 direktør for samme institut, indtil det blev nedlagt og tilknyttet det agronomiske fakultet ved landbrugsuniversitetet i Tirana.

Han har skrevet 52 videnskabelige studier inden for plantebeskyttelse. Næsten alle handler om nye metoder til bekæmpelse af skadegørere på forskellige landbrugsafgrøder. Metoderne er effektive og begrænser brugen af pesticider mest muligt og beskytter dermed menneskers og dyrs sundhed samt miljøet dér, hvor de anvendes.

Det var ikke kun Albanien, der fik gavn af denne efterkommer af den store Tedeschini-families erfaring og ekspertise. I forlængelse af familiens betydelige internationale bidrag har Josef bragt viden og erfaring ud til flere lande i verden.

Hans arbejder er således blevet fremlagt på forskellige videnskabelige kongresser i Marokko, Storbritannien, Filippinerne, Armenien, Italien, Grækenland, Spanien og USA, og han er blevet en vigtig stemme inden for agronomien.

I 1998-2008 var han national koordinator for et program støttet af USA's regering. Programmet omfattede fælles videnskabelige undersøgelser mellem albanske forskningsinstitutioner og amerikanske universiteter af mulighederne for at anvende integreret bekæmpelse af skadegørere i forskellige landbrugsafgrøder.

Gennem programmet blev nye og meget effektive plantebeskyttelsesteknikker for første gang indført i Albanien, især i olivendyrkningen. Her førte indførelsen af integreret skadedyrsbekæmpelse til, at man for første gang i Albanien fremstillede videnskabeligt kontrolleret økologisk ekstra jomfruolivenolie.

BIDRAGET TIL FAMILIENS HISTORIE
Josef er i dag pensioneret. Sammen med sin bror Paul er han blandt de vigtigste kræfter i indsamlingen og bevaringen af familien Tedeschinis historie.

Gennem studiet af deres familiehistorie er de blevet egentlige forskere i Durrës' og Shkodërs historie i perioden 1760-1989. De yder dermed et uerstatteligt bidrag til historieskrivningen og til udbredelsen af kendskabet til Durrës.

Josef Tedeschini gjatë ceremonisë së shfaqjes së dokumentarit "Dinastia Tedeschini", në Kinemanë Urania në Vjenë, Austri, qershor 2018

Foto: Ambasada e Shqipërisë në Vjenë

Familien på billeder

Josef Tedeschini ved visningen af dokumentarfilmen 'Dinastia Tedeschini' ('Tedeschini-dynastiet') i Urania-biografen i Wien, Østrig, juni 2018.
Foto: Albaniens ambassade i Wien.

Në të majtë, Emidio Tedeschini III dhe në të djathtë, Silvi Tedeschini, me Shën Terezën e Kalkutës (Nënë Tereza)

Burimi: Josef Tedeschini IV

Til venstre Emidio Tedeschini III og til højre Silvi Tedeschini sammen med den hellige Teresa af Calcutta (Moder Teresa).
Kilde: Josef Tedeschini IV.

Qëllimi

DURRËSI

Ai ka veçantinë e të qenurit një nga qytetet më të vjetër të Shqipërisë. Ka pasur rol aktiv në pothuajse të gjitha ngjarjet historike që janë zhvilluar në vend dhe më gjerë.

Familje

Ngjarje me përmasa historike, të cilat kanë pasur si protagonist pikësëpari persona dhe familje që kanë sakrifikuar çdo gjë në emër të Durrësit dhe të Shqipërisë.

PERSONALITETE

Veprimet e tyre jehojnë përgjatë historisë dhe janë edhe sot e kësaj ditë burim frymëzimi për të rinjtë, të cilët sot më shumë se kurrë, në epokën e realiteteve dhe vlerave fluide, kanë nevojë për pika referimi të shëndetshme.

Modele

Qëllimi i këtyre publikimeve është të sjellin apo ri sjellin këto histori, ngjarje apo veprimtari, mbi të gjitha sakrifica të familjeve të mëdha dhe të vjetra durrsake, e t'i kthej ato në burim frymëzimi për një jetë shoqërore dhe komunitare më aktive, e të përgjegjshme.

"Qyteti që Rrëfen"

Për këtë qëllim të rinjtë e Grupimit Informal "Busulla e Trashëgimisë", në bashkëpunim me ekipin e Medias Amfora, ndërmorën nismën "Qyteti që Rrëfen", për mbledhjen e dëshmive të trashëgimtarëve të familjeve të vjetra të Durrësit dhe publikimin e tyre përmes formave kreative online.

Durrës: mennesker og forbilleder

DURRËS
Byen udmærker sig ved at være en af Albaniens ældste. Den har spillet en aktiv rolle i næsten alle historiske begivenheder i landet og i en større sammenhæng.

FAMILIER
Begivenheder af historisk rækkevidde, hvis hovedpersoner først og fremmest har været mennesker og familier, der ofrede alt for Durrës og Albanien.

PERSONLIGHEDER
Deres handlinger giver genlyd gennem historien og er den dag i dag en inspirationskilde for unge. I en tid med flydende virkeligheder og værdier har de unge mere end nogensinde brug for sunde holdepunkter.

FORBILLEDER
Formålet med disse publikationer er at formidle eller genfortælle historierne, begivenhederne og indsatserne og frem for alt de store, gamle Durrës-familiers ofre, så de kan inspirere til et mere aktivt og ansvarligt samfunds- og fællesskabsliv.

'BYEN FORTÆLLER'
Med dette for øje tog de unge i den uformelle gruppe 'Busulla e Trashëgimisë' i samarbejde med Media Amforas hold initiativ til 'Qyteti që Rrëfen'. Her indsamles vidnesbyrd fra efterkommerne af Durrës' gamle familier og formidles gennem kreative digitale udtryksformer.

FORMÅLET

Metodologjia

PËRZGJEDHJA E FAMILJEVE

1. Familje të cilat janë të pranishme në Durrës të paktën që nga fundi i shekullit XIX apo fillimi i shekullit XX;

2. Familje nga të cilat kanë dalë të paktën 2 breza intelektualësh apo personalitetesh të shquara politike, sociale dhe fetare;

3. Familje të cilat vazhdojnë të jetojnë në Durrës dhe të jenë aktive në jetën komunitare.

Mbledhja e historive është bërë përmes kërkimit në arkivë, dorëshkrimeve të papublikuara të familjes, literaturës dhe intervistave me trashëgimtarët.

Bibliografia

·Agstner Rudolf. Handbuch des k.k./k.u.k Konsulardienstes. Die Konsulate der Donaumonarchie vom 18.Jh. bis 1918. Shtëpia botuese “New Academic Press” Wien. 2018;

·Bartl, Peter. Albania Sacra, Geistliche Visitationberichte aus Albanien 2: Erzdioezese Durazzo. Shtëpia botuese "Harrassowitz Verlag", Wiesbaden. 2011;

·Čolak, Nikola. Regesti Marittimi Croati. V. I. Padova, 1985;

·Deusch. Engelbert, Die effektiven Konsuln Oesterreich(-Ungarns) von 1825-1918. Shtëpia botuese “Boehlau”, Wien 2018;

·Dibra, Zenepe. Fjalori Enciklopedik i Hapësirës Shkodrane.

·Grimm, Gerhard. Johann Georg von Hahn 1811-1869: Leben und Werk. O. Harrassowitz. Wiesbaden. 1964;

·Maximilian I. Recollection of my life. Vëll. II. London 1868;

·Pllumi. Zef. Dr. Emidio Tedeskini. Pak kujtime për të. Hylli i Dritës. 2004;

·Përmbledhje e dokumenteve venedikase dhe osmane të shekullit të XVIII;

·Von Hahn, Johann Georg. Studime Shqiptare. Shtëpia botuese IDK, Tiranë. 2013.

·Von Hahn, Johann Georg. Nëpër viset e Drinit. Shtëpia botuese Horizont, Tiranë. 2001.

INTERVISTË

Intervistë me përfaqësuesin e Familjes Tedeschini, z. Josef Tedeschini, datë 18 qershor 2022.

Udvælgelse, metode og kilder

UDVÆLGELSE AF FAMILIERNE
1. Familier, der har været til stede i Durrës mindst siden slutningen af 1800-tallet eller begyndelsen af 1900-tallet.
2. Familier, der har fostret mindst to generationer af intellektuelle eller fremtrædende politiske, sociale og religiøse personligheder.
3. Familier, der fortsat bor i Durrës og er aktive i lokalsamfundet.

METODE
Historierne er indsamlet gennem arkivstudier, familiens uudgivne manuskripter, litteratur og interviews med efterkommerne.

INTERVIEW
Interview med repræsentanten for familien Tedeschini, hr. Josef Tedeschini, den 18. juni 2022.

LITTERATURLISTE

• Agstner Rudolf. Handbuch des k.k./k.u.k Konsulardienstes. Die Konsulate der Donaumonarchie vom 18.Jh. bis 1918. Forlaget New Academic Press, Wien. 2018.
• Bartl, Peter. Albania Sacra, Geistliche Visitationberichte aus Albanien 2: Erzdioezese Durazzo. Forlaget Harrassowitz Verlag, Wiesbaden. 2011.
• Čolak, Nikola. Regesti Marittimi Croati. Bind I. Padova, 1985.
• Deusch. Engelbert, Die effektiven Konsuln Oesterreich(-Ungarns) von 1825-1918. Forlaget Boehlau, Wien 2018.
• Dibra, Zenepe. Fjalori Enciklopedik i Hapësirës Shkodrane.
• Grimm, Gerhard. Johann Georg von Hahn 1811-1869: Leben und Werk. O. Harrassowitz. Wiesbaden. 1964.
• Maximilian I. Recollection of my life. Bind II. London 1868.
• Pllumi. Zef. Dr. Emidio Tedeskini. Pak kujtime për të. Hylli i Dritës. 2004.
• Samling af venetianske og osmanniske dokumenter fra 1700-tallet.
• Von Hahn, Johann Georg. Studime Shqiptare. Forlaget IDK, Tirana. 2013.
• Von Hahn, Johann Georg. Nëpër viset e Drinit. Forlaget Horizont, Tirana. 2001.

Oversætternote E: På originalside 9 angiver fodnote [5], at Maksimilians dagbog blev skrevet i 1867. Litteraturlisten anfører udgivelsen som 1868; skriveår og udgivelsesår kan være forskellige. Titler og navne er gengivet som i originalens litteraturliste.

Kontakt

MEDIA AMFORA

Adresse: Rruga ‘Aleksandër Goga’,
bygning nr. 795, 2. etage, lejlighed nr. 4.
Durrës, Albanien

Web: www.amfora.al
E-mail: info@amfora.al

@amfora.al

KONTAKT

MEDIA AMFORA

Adresa: Rruga "Aleksandër Goga",
Pallati nr. 795, Kati 2, Ap. nr. 4.
Durrës, Shqipëri
Web: www.amfora.al
Email: info@amfora.al
@amfora.al

AMFORA